

4.1.2 **ระดับประถมศึกษา** ให้โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานหลัก โดยโรงเรียนเอกชนในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และสถานศึกษาของหน่วยงานสังกัดต่าง ๆ อาทิ กรมสามัญศึกษา กรมศาสนา กรมศิลปากร สำนักงานสภาพัฒนาการสังคม กรมพลศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมตำรวจ กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงมหาดไทย องค์การพัฒนาเอกชน และหน่วยงานอื่น ๆ ร่วมกันรับผิดชอบ

4.1.3 **ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น** ให้โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เป็นหน่วยงานหลัก โดยมีโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานเสริม รวมทั้งให้โรงเรียนเอกชนในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และสถานศึกษาของหน่วยงานสังกัดต่าง ๆ อาทิ กรมการศาสนา สำนักงานสภาพัฒนาการสังคม กรมศิลปากร กรมพลศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมตำรวจ กรมประชาสัมพันธ์ กระทรวงมหาดไทย องค์การพัฒนาเอกชน และหน่วยงานอื่น ๆ ร่วมกันรับผิดชอบ

สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาที่มีพื้นที่บริการซ้ำซ้อนกัน ให้คณะกรรมการระดับจังหวัดพิจารณาแก้ไขเป็นรายการนี้ หากในพื้นที่ใดโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ไม่สามารถจัดบริการได้อย่างทั่วถึง ให้โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พิจารณาเพิ่มจำนวนห้องเรียนหรือตั้งโรงเรียนเพิ่มได้ตามความจำเป็น

4.1.4 **ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย** ให้โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เป็นหน่วยงานหลัก สายสามัญศึกษา และให้สถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษาเป็นหน่วยงานหลัก สาขาวิชาชีพ โดยมีสถานศึกษาเอกชนในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และสถานศึกษาของหน่วยงานสังกัดต่างๆ อาทิ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และสำนักงานสภาพัฒนาการสังคม กรมศิลปากร กรมพลศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน องค์การพัฒนาเอกชน และหน่วยงานอื่น ๆ ร่วมกันรับผิดชอบ

4.1.5 **ระดับอุดมศึกษา** ให้สถานศึกษาสังกัดกรมพลศึกษา กรมอาชีวศึกษา กรมศิลปากร สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล และสำนักงานสภาพัฒนาการสังคม จัดการศึกษาในระดับ

อุดมศึกษา โดยมีสถานศึกษาของเอกชน ที่อยู่ในความดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
เอกชนร่วมดำเนินการ ทั้งนี้ ให้แต่ละหน่วยงานดำเนินการจัดการศึกษาให้ครบถ้วนตามบทบาท
หน้าที่และภารกิจที่รับผิดชอบของแต่ละสังกัด โดยมีหน่วยงานกลางทำหน้าที่ประสานแผนการผลิต
นักศึกษา ทั้งในด้านพื้นที่ การจัดสาขาวิชา และความร่วมมือทางวิชาการ รวมทั้งการประสานแผน
การผลิตร่วมกับทบวงมหาวิทยาลัย

4.2 มุ่งพัฒนาองค์กรในทุกระดับ ด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพใน
การบริหาร การปรับหรือโครงสร้างระบบบริหารงานเพื่อรองรับการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง
ไปสู่ส่วนภูมิภาคและสถานศึกษา โดยให้องค์คณะบุคคลระดับระบบบริหารงานเพื่อรองรับการกระจาย
อำนาจจากส่วนกลางไปสู่ส่วนภูมิภาคและสถานศึกษา โดยให้องค์คณะบุคคลระดับจังหวัดสามารถ
กำหนดนโยบายการศึกษา สนับสนุนความก้าวหน้าทางวิชาชีพของบุคลากร และจัดสรรงบประมาณ
ที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น รวมทั้งให้สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาสามารถ
บริหารงานได้อย่างคล่องตัว และมีประสิทธิภาพสูงสุด

4.3 มุ่งส่งเสริมบทบาทของครอบครัว ชุมชน เอกชนให้มีส่วนร่วมในการบริหารและการ
จัดการศึกษา โดยพัฒนาศักยภาพของครอบครัวให้เข้มแข็ง ด้วยมิติทางวัฒนธรรม ส่งเสริมให้ชุมชน
มีส่วนร่วมกำหนดนโยบายด้านการศึกษาแต่ละระดับ สนับสนุนเอกชนที่ลงทุนด้วยการศึกษาให้กู้เงิน
หมุนเวียนดอกเบี้ยต่ำ เร่งรัดการจัดตั้งสถานศึกษาและสถาบันฝึกอบรมทางวิชาชีพสาขาที่ขาดแคลน
ในเขตพัฒนาอุตสาหกรรมนอกเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ตามมาตรการสนับสนุนภาคเอกชน
ลงทุนพัฒนาการศึกษา ตลอดจนการผ่อนคลायกฎระเบียบที่ควบคุมสถานศึกษา และกำหนดมาตรฐาน
การจูงใจที่เหมาะสมอื่น ๆ สำหรับการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และเอกชน

4.4 พัฒนาการบริหารบุคลากรของกระทรวงศึกษาธิการ ให้อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติ
องค์กรบริหารงานบุคคลเดียวกัน เพื่อความเป็นเอกภาพ และเสริมสร้างความมั่นคงในอาชีพ

4.5 พัฒนาระบบการตรวจ ติดตาม และประเมินผลให้เข้มแข็ง และประสานสอดคล้อง
กันทุกระดับ

4.6 ดำเนินการช่วยเหลือด้านค่าใช้จ่ายแก่ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในทุกระดับ ทุกประเภทด้วย
รูปแบบที่หลากหลาย เพื่อมุ่งแก้ไขความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสทางการศึกษาของผู้เรียนที่มาจาก
ครอบครัวที่มีรายได้น้อย ทั้งในสถานศึกษาของรัฐ และเอกชน อาทิ การยกเว้นเงินบำรุงการ
ศึกษา ค่าธรรมเนียมการเล่าเรียน และค่าธรรมเนียมอื่น ๆ การดำเนินการของกองทุนเงินให้

กัณฑ์เพื่อการศึกษา การจัดตั้งอุดหนุนค่าเล่าเรียน การจัดหาทุนการศึกษาจากแหล่งทุนรัฐ ภาค เอกชน และประชาชน

4.7 มุ่งเพิ่มค่าใช้จ่ายทางการศึกษาให้ได้ระหว่าง ร้อยละ 6-7 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GNP) เพื่อให้ทัดเทียมกับระดับมาตรฐานสากล และมุ่งไปสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษาในปี 2550 โดย

4.7.1 เพิ่มงบประมาณทางการศึกษา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยรวม

4.7.2 นำมาตรการด้านภาษีทางการศึกษามาใช้

4.7.3 ส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคเอกชน ดำเนินการจัดการบริการทางการศึกษา ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40 ของสัดส่วนการจัดบริการในภาพรวมทั้งประเทศ

4.7.4 ให้ภาคเอกชนมีโอกาสเข้าร่วมลงทุนดำเนินกิจการโรงเรียน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ด้วยระบบการบริหารที่ยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพ ภายใต้ข้อตกลงร่วมกันระหว่างภาครัฐ กับเอกชน เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระ ด้านงบประมาณของรัฐในการจัดการศึกษาที่มีความหลากหลาย รวมทั้งให้ยังเกิดคุณภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง

4.7.5 ให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษาให้กับประชาชนมากขึ้น ด้วยการผ่อนคลายกฎระเบียบที่ควบคุมสถานศึกษา และกำหนดมาตรการจูงใจที่เหมาะสมกัน ๆ

4.7.6 ให้นำข้อมูลค่าใช้จ่ายในการจัดบริการทางการศึกษาของโรงเรียนและสถานศึกษาทั้งที่สังกัดและอยู่ในความดูแลของกระทรวงศึกษาธิการทุกระดับ ทุกประเภทมาพิจารณาปรับปรุงการเก็บเงินบำรุงการศึกษา ค่าธรรมเนียมการเล่าเรียน และค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ให้เพิ่มขึ้นจากอัตราปัจจุบัน

กระทรวงศึกษาธิการมุ่งมั่นที่จะดำเนินการตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษานี้ เพื่อให้ยังเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพมากที่สุด อย่างไรก็ตามหากการดำเนินงานประสบปัญหาอุปสรรคในทางปฏิบัติ อาจมีความจำเป็นต้องปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานบางประการต่อไป

2.7 ยุทธศาสตร์หลักของการปฏิรูปการศึกษา

ยุทธศาสตร์หลักของการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามจุดเน้นการพัฒนา มุ่งเน้นที่การเปลี่ยนแปลงการดำเนินงาน ทั้งระดับห้องเรียน โรงเรียนและสำนักงาน มี 4 ประการ ดังนี้

1) ยุทธศาสตร์ในการจัดเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน และส่งเสริมเงื่อนไขเพื่อการพัฒนา

การจัดเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานและส่งเสริมเงื่อนไข เพื่อการพัฒนาการเรียนการสอน การบริหารงานโรงเรียน การบริหารสำนักงาน จะต้องคำนึงถึง การวิเคราะห์ สิ่งที่มีหรือสิ่งที่เป็นอยู่ที่เป็นตัวการหรือเงื่อนไข อันเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานให้บรรลุผล ดังตัวอย่างของการเรียนการสอน มีเงื่อนไขอันเป็นอุปสรรคอยู่ 3 ด้านด้วยกัน ที่ทำให้การเรียนการสอนไม่สามารถพัฒนานักเรียนไปสู่จุดมุ่งหมายได้ ทำให้การเรียนการสอนอยู่ในรูปแบบที่ครูเป็นศูนย์กลาง เน้นเนื้อหา เน้นการบรรยายอยู่เสมอมา จนมีผู้กล่าวว่าครูผู้สอนไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน เงื่อนไขดังกล่าว ได้แก่

(1) เงื่อนไขทางด้านวัตถุ นับตั้งแต่การมีรูปแบบของห้องเรียนที่เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีกระดานดำติดผนังหน้าห้อง มีโต๊ะ-เก้าอี้ ของครู และนักเรียน การมีแบบเรียนบังคับใช้ การมีสื่อการสอนที่ครูเป็นผู้ใช้มากกว่าการเป็นสื่อที่นักเรียนใช้ ล้วนแต่ส่งเสริมให้ครูยืนสอนหน้าชั้น ยึดถือเนื้อหาของแบบเรียนที่อยู่ในวงแคบ และใช้อุปกรณ์ประกอบการอธิบายของครูเป็นสำคัญ

(2) เงื่อนไขทางด้านระบบและกระบวนการทำงาน ระบบหลักสูตรที่มีแนวโน้มที่จะบอกแต่ขอบเขตของเนื้อหาวิชามาแต่เดิม เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในปี พ.ศ.2533 ที่เน้นการกล่าวถึงพัฒนาการของนักเรียนในด้านต่าง ๆ แทนการระบุหัวข้อและขอบเขตเนื้อหาวิชาเพียงอย่างเดียว จัดว่าดีขึ้นกว่าเดิม ระบบการเรียนการสอนกลายเป็นแบบแผนที่เป็นระเบียบลึบทอดการปฏิบัติกันมา ที่เน้นการอธิบาย บรรยาย หรือการบอกเนื้อหาของครูผู้สอน และระบบวัดผลการศึกษา ที่เป็นตัวการสำคัญในการกำหนดรูปแบบการเรียนการสอน เป็นระบบที่เน้นการสอนความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา โดยเฉพาะเนื้อหาในแบบเรียน วิธีการวัดผลที่เน้นการใช้ข้อสอบแบบปรนัย โดยเฉพาะแบบเลือกตอบและเติมความ แล้วนำคะแนนจากการสอบมาตัดสินการผ่าน-ไม่ผ่าน ของนักเรียน ยิ่งระบบสอบคัดเลือกเข้าเรียนในระดับต่างๆ ส่งเสริมการติวหรือการกวดวิชาในเนื้อหาของแต่ละระดับ ยิ่งมีผลต่อการบังคับรูปแบบการเรียนการสอนในระดับที่ต่างกันต่าง ๆ อย่างมาก

ระบบและกระบวนการทำงานดังกล่าวไม่เอื้อต่อการส่งเสริมความสามารถในการคิด ไม่เอื้อต่อการค้นคว้าและแสวงหาความรู้ให้กว้างขวางและลึกซึ้ง ไม่เอื้อต่อการส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ ซึ่งล้วนแต่เป็นจุดมุ่งหมายและหลักการสำคัญของการจัดการศึกษา

(3) เจื่อนไขทางด้านความคิดและจิตใจของครู ครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา โดยเฉพาะในชนบท มีโอกาสน้อยมากที่จะได้รับข้อมูล ข่าวสารและความรู้ให้ทันต่อเหตุการณ์และความเปลี่ยนแปลงของประเทศและของโลก ทำให้ความคิดอยู่ในวงแคบ เปลี่ยนแปลงความคิดได้ยาก เพราะอาศัยเพียงประสบการณ์ประจำวันของตนเป็นพื้นฐานเท่านั้น ทำให้การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานให้เหมาะสมเป็นไปได้น้อย จึงทำให้ยึดติดอยู่กับรูปแบบการทำงานเดิม หรือ คล้อยตามกันเป็นส่วนใหญ่

ในด้านจิตสำนึกของความเป็นครู การดำรงชีวิตในปัจจุบันครูบางส่วนมีทัศนคติ ย่อมมีผลให้จิตสำนึกในความเป็นครูย่อหย่อนลง ประกอบกับการขาดข้อมูลข่าวสารที่จะทำให้ครูตระหนักถึงความจำเป็นอย่างเร่งด่วนในการพัฒนาคนเพื่อพัฒนาประเทศ จิตสำนึกในความเป็นครู ก็ขาดความเข้มแข็ง ขาดแรงกระตุ้นที่จะตระหนักถึงความสำคัญของตัวครูเอง ที่มีต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ

เจื่อนไขทั้ง 3 ด้านนี้ทำให้การพัฒนาเด็กและเยาวชน ห่างไกลจากวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เป็นเจื่อนไขที่มีหรือดำรงอยู่แต่เดิมที่จำเป็นต้องขจัดออก บางเจื่อนไขต้องอาศัยเวลาอยู่บ้าง แต่บางเจื่อนไขก็อาจกระทำได้โดยเร็ว เช่น การลดความเข้มข้นของการสอบ การลดการใช้อุปกรณ์การสอนที่ครูเป็นผู้ใช้ เป็นต้น

การส่งเสริมเจื่อนไขเพื่อการพัฒนา เป็นยุทธศาสตร์ที่กระทำเพื่อเพิ่มเติมในสิ่งที่ขาดหรือเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่เป็อุปสรรคแต่เดิม ตามตัวอย่างในเรื่องการเรียนการสอนยุทธศาสตร์นี้ได้แก่ การเพิ่มหนังสือค้นคว้าแทนการใช้แบบเรียน เพื่อให้นักเรียนค้นคว้าจริง และสร้างความรู้ด้วยตนเอง การเพิ่มอุปกรณ์การเรียนการสอนที่นักเรียนเป็นผู้ใช้ปฏิบัติกิจกรรม การเสนอแนวทางการเรียนการสอนที่นักเรียนได้ปฏิบัติ โดยเฉพาะการปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม การปฏิบัติในสภาพแวดล้อม และชีวิตประจำวันของตน การเปลี่ยนแปลงวิธีวัดผลที่เน้นการสะสมผลงานของนักเรียนแทนการสอบวัดความรู้ความจำในเนื้อหา การสนับสนุนให้ครูได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ตลอดเวลาขณะอยู่โรงเรียน การเพิ่มอุปกรณ์ที่เป็นเทคโนโลยีทันสมัยให้นักเรียนค้นคว้าฝึกปฏิบัติ และใช้ประโยชน์

ในการเรียนรู้ เป็นต้น การส่งเสริมเพื่อพัฒนาต้องอาศัยการลงทุน และอาศัยเวลาในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

2) ยุทธศาสตร์การให้กระบวนการพัฒนางาน

กระบวนการพัฒนางานเป็นกระบวนการที่มุ่งปรับปรุงการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ได้ผลตามจุดมุ่งหมายของงานที่ตั้งไว้ หรือเพื่อหวังให้ได้ผลงานที่ดีขึ้นกว่าเดิม ประกอบด้วย ขั้นตอนการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน

(1) การวิเคราะห์จุดที่จะพัฒนา เป็นขั้นตอนการวิเคราะห์ปัญหาของการปฏิบัติงาน โดยพิจารณาที่ผลงานก่อน จากนั้นจึงพิจารณากระบวนการทำงานและปัจจัยว่ามีจุดใดที่เป็นปัญหา หรือขาดความสมบูรณ์ที่ทำให้ผลงานที่ได้ยังไม่น่าพอใจ หรือผลงานพอใจแล้ว แต่ต้องการให้ส่งผลงานที่ดีขึ้นกว่าเดิม

(2) การแสวงหาแนวทางและวิธีการทำงานใหม่ ๆ มาใช้ในการดำเนินงานเป็น ขั้นตอน การประมวลความรู้ ประสบการณ์ แนวคิด ผลการวิจัย ฯลฯ มากำหนดวิธีการดำเนินงานใหม่หรือปรับปรุงใหม่ หรือตัดทอน เพิ่มเติมใหม่ โดยคาดว่า แนวทางและวิธีการใหม่นี้จะให้ ผลงานที่ดีขึ้นกว่าเดิมที่เคยมี

(3) การตรวจสอบและปรับปรุงการดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่นำเอาแนวทางและ วิธีการใหม่ ๆ ในข้อ (2) ไปปฏิบัติจริง โดยมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอุปสรรค ปัญหา ประสิทธิภาพ ผลงานย่อย ฯลฯ มาพิจารณาปรับปรุงการทำงานในระหว่างการดำเนินงาน รวมทั้ง การประเมินผลรวมของงานนั้น ๆ เพื่อกลับไปเริ่มขั้นที่ (1) ใหม่

กระบวนการนี้จึงเป็นวัฏจักรที่ไม่สิ้นสุด ทำให้เกิดกระบวนการทำงานที่ดียิ่งขึ้นตลอดเวลา และได้ผลงานที่มีคุณภาพสูงกว่าเดิมอยู่ตลอดเวลา

3) ยุทธศาสตร์ความร่วมมือ

การพัฒนางานและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจะบังเกิดผลตามจุดมุ่งหมายให้สมบูรณ์ เป็นผลจากการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลหลายฝ่าย หากมีเพียงฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเพียงฝ่ายเดียว ผลงานที่จะได้เพียงบางส่วนไม่ครบถ้วน ดังเช่น ความร่วมมือของคณะครูที่การสอนชั้นเดียวกัน แต่ต่าง กลุ่มประสบการณ์ ต้องช่วยกันพัฒนาเด็กในด้านอารมณ์-จิตใจและสังคม มิใช่ปล่อยให้ครูที่รับผิดชอบ กลุ่มลักษณะนิสัยเท่านั้น เพราะการพัฒนาเด็กในด้านนี้อาศัยเวลาการหล่อหลอม แม้แต่การสอนใน วิชาเดียวกัน แต่ต่างชั้นก็จำเป็นต้องร่วมมือกันจึงจะทำให้พัฒนาการของเด็กเป็นไปอย่างดก เนือง

ความร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียนช่วยทำให้เกิดการบูรณาการการพัฒนาเด็กทั้งที่บ้าน และที่โรงเรียนไม่เกิดความขัดแย้ง และการพัฒนาเด็กจะเป็นไปอย่างราบรื่นและถูกต้อง ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานอื่นและชุมชนก็ทำนองเดียวกัน

4) ยุทธศาสตร์การกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจเป็นยุทธศาสตร์ที่เอื้อให้หน่วยงานในสังกัดที่ปฏิบัติงานในท้องถิ่น ซึ่งรวมทั้งโรงเรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครองที่อยู่ใกล้ชิดเด็กมีอำนาจตัดสินใจด้านการบริหาร การจัดการทางด้านการศึกษา สามารถกำหนดนโยบายการศึกษา การพัฒนาการเรียน การสอน สนับสนุนความก้าวหน้าของบุคลากร และบริหารงบประมาณภายในหน่วยงาน ฯลฯ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในท้องถิ่น ตัวอย่างการกระจายอำนาจที่เห็นได้ง่าย เช่น การปรับเปลี่ยนวิธีการจัดสรรงบประมาณในลักษณะبودทุน ให้แก่หน่วยงานโดยตรงซึ่งจะทำให้การบริหารงบประมาณมีความคล่องตัว และมีประสิทธิภาพสูงสุดตรงตามความต้องการของหน่วยงาน โรงเรียนและท้องถิ่น การส่งเสริมให้มีการระดมและใช้ทรัพยากรร่วมกัน ทั้งจากภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการศึกษา

ยุทธศาสตร์ข้อนี้บางเรื่องสามารถดำเนินการได้ทันที ภายใต้อำนาจหน้าที่ของกรม แต่บางเรื่องยังมีเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรค เช่น ระบบโครงสร้างทางการบริหาร กฎ ระเบียบ ระยะเวลาในการปรับเปลี่ยน อย่างไรก็ตาม การกระจายอำนาจเป็นเรื่องสำคัญ และจำเป็นต้องดำเนินการเพื่อให้การศึกษาพัฒนาไปได้อย่างสอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

2.8 แนวทางการดำเนินงานตามจุดเน้นการพัฒนาการปฏิรูปการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปี 2540

การปฏิรูปการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ปี 2540 ได้เสนอแนวทางการดำเนินงานตามจุดเน้นการพัฒนาทั้ง 10 ข้อ เพื่อให้หน่วยงานแต่ละระดับนำไปเป็นแนวปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

1) การทำโรงเรียนให้เป็นปัจจุบัน

แนวทางการดำเนินงาน

- (1) ปรับปรุงซ่อมแซมอาคารเรียน อาคารประกอบและบริเวณโรงเรียนให้อยู่ในสภาพที่ดีอยู่เสมอ

- (2) จัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีความสะอาด ร่มรื่นและสวยงาม
- (3) จัดกิจกรรมส่งเสริมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและชุมชน โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม
- (4) จัดห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด และจัดครุภัณฑ์ประจำห้อง พร้อมทั้งจัดให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- (5) ซ่อมแซม บำรุงรักษา ครุภัณฑ์ สื่อการเรียนการสอนให้พร้อมที่จะใช้งาน
- (6) พัฒนาผู้บริหารโรงเรียนและลูกจ้างประจำเกี่ยวกับแนวทางการจัดทำโรงเรียนให้เป็นปัจจุบัน

2) การจัดให้มีน้ำดื่มน้ำใช้ที่สะอาดในโรงเรียนตลอดปี

แนวทางการดำเนินงาน

- (1) สำรวจความต้องการแหล่งน้ำในโรงเรียนและหน่วยงานที่จะสามารถให้การสนับสนุน
- (2) หน่วยงานทุกระดับประสานงานขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- (3) จัดเตรียมภาชนะ ถังเก็บน้ำและจัดหาน้ำสะอาดสำหรับดื่มและใช้ให้เพียงพอตลอดปี
- (4) มีการจัดการการใช้น้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่า

3) การเปิดขยายการรับนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น

แนวทางการดำเนินงาน

- (1) ระดับก่อนประถมศึกษา (ชั้นอนุบาล 3 ขวบ)
 - เปิดขยายห้องเรียนชั้นอนุบาล 3 ขวบ
 - จัดเตรียมห้องเรียน ครุภัณฑ์และสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม
 - จัดให้มีวัสดุ อุปกรณ์และของเล่นประจำมุมประสบการณ์
 - จัดจ้างพี่เลี้ยงหรือจัดครูที่มีอยู่ให้เป็นผู้อบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ให้เหมาะสม และพัฒนาบุคลากร เช่น ครู พี่เลี้ยง ศึกษานิเทศก์จังหวัด และวิทยากรแกนนำ เป็นต้น
 - ประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน ให้ช่วยเตรียมความพร้อมและดูแลเด็ก

(2) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

- เปิดโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้น
- จัดหาและพัฒนาครูผู้สอน 4 รายวิชา ได้แก่ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์
- พัฒนาผู้บริหารโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เปิดใหม่
- จัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ สื่อการเรียนการสอน และอุปกรณ์สำหรับห้องเรียนที่เปิดใหม่

4) การยกระดับมาตรฐานการเรียนการสอนทุกระดับชั้น เน้นการให้นักเรียนปฏิบัติจริง การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนสำหรับให้นักเรียนปฏิบัติ รวมทั้งการใช้ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น

แนวทางการดำเนินงาน

- (1) โรงเรียนจัดห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ให้พร้อมที่จะปฏิบัติการ เรียนการสอน รวมทั้งจัดหาสื่อการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย เพื่อใช้ในห้องปฏิบัติการ
- (2) นักเรียนได้ใช้ห้องปฏิบัติการในการเรียนรู้อย่างคุ้มค่า โดยมีการวางแผน มีหลักฐานสามารถตรวจสอบการใช้ห้องปฏิบัติการ ผลงานนักเรียนและพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนได้
- (3) พัฒนาห้องสมุดในโรงเรียน โดยจัดหาหนังสือ สื่อการเรียนการสอน และสิ่งพิมพ์ ฯลฯ ให้เพียงพอสำหรับการศึกษาค้นคว้าครอบคลุมทุกวิชา/กลุ่มประสบการณ์/แนวการจัดประสบการณ์
- (4) โรงเรียนวางแผน กำหนดมาตรการ กิจกรรมให้นักเรียนใช้ห้องสมุดในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองเพิ่มขึ้น โดยมีหลักฐานสามารถตรวจสอบการดำเนินงานและพฤติกรรมของนักเรียนได้
- (5) พัฒนาครูให้มีความรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนแสวงหาความรู้ตามสภาพปัญหาและใช้แหล่งความรู้ในชุมชน

(6) หน่วยงานทุกระดับมีมาตรการยกระดับมาตรฐานการเรียนการสอนทุกกลุ่ม
ประสบการณ์ ทุกวิชา โดยให้นักเรียนแสวงหาความรู้ และปฏิบัติจริงในสภาพ
แวดล้อมและวิถีชีวิตประจำวันของตนเอง

(7) โรงเรียนจัดทำ และจัดทำสื่อการเรียนการสอนสำหรับให้นักเรียนปฏิบัติ

5) การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้น

- การสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา (มบก.) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
- การสอนคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
- การสอนภาษาอังกฤษเพื่อสร้างพื้นฐานขั้นต้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2
- การสอนวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

แนวทางการดำเนินงาน

(1) ทุกโรงเรียนสอนภาษาไทยแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา (มบก.) ในชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 1

(2) ผูกอบรมโดยใช้หลักสูตรที่เน้นให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นศูนย์กลาง และให้
ปฏิบัติจริง แล้วรวบรวมผลงานในขณะฝึกอบรมมาสรุปเป็นความรู้ และแนวปฏิบัติ

- อบรมครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทุกโรงเรียนเกี่ยวกับการสอนภาษาไทย
แบบมุ่งประสบการณ์ภาษา (มบก.) และคณิตศาสตร์
- อบรมครูทุกโรงเรียนเกี่ยวกับการสอนภาษาอังกฤษและอบรมครูเกี่ยวกับการ
ใช้ห้องปฏิบัติการทางภาษาในโรงเรียนที่มีครูภักดิ์และอุปกรณ์
- อบรมครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทุกโรงเรียนเพื่อการสอนวิทยาศาสตร์
และอบรมการใช้ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนที่มีครูภักดิ์และอุปกรณ์

(3) หน่วยงานทุกระดับจัดปัจจัยสนับสนุนการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนตาม
ความต้องการจำเป็น

(4) จัดระบบการติดตาม ประเมินผล นิเทศ ช่วยเหลือครูในการสอนและปฏิบัติงาน
โดยให้ครูมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา วางแผนและแก้ปัญหาด้วยตนเอง

6) การวัดและประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง โดยลดความสาคัญของการใช้ข้อสอบ เพิ่ม
การสังเกตพฤติกรรมและการรวบรวมผลงานของนักเรียน

แนวทางการดำเนินงาน

- (1) พัฒนาครู ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ ให้มีความรู้เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง โดยเน้นการประเมินผลจากการสังเกตและแฟ้มสะสมผลงาน
 - (2) ลดสัดส่วนของการวัดและประเมินผลแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ โดยเน้นการวัดและประเมินผลพฤติกรรมกระบวนการและการปฏิบัติอย่างแท้จริง เพื่อพัฒนานักเรียนให้สมดุลครอบคลุมทุกด้าน
 - (3) โรงเรียนใช้ระบบกันเท็ก โดยรวบรวมผลงานนักเรียนเป็นรายบุคคล และพิจารณานำผลที่ได้มาพัฒนาคุณภาพของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง
 - (4) มีการนิเทศอย่างจริงจัง ให้โรงเรียนดำเนินการการวัดและประเมินผล ตามแนวการวัดและประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง
- 7) การส่งเสริมให้ข้าราชการครูแสวงหาความรู้ และพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพ
แนวทางการดำเนินงาน
- (1) โรงเรียนจัดแหล่งค้นคว้าความรู้สำหรับข้าราชการครู
 - (2) ให้ข้าราชการครูศึกษาจากแหล่งค้นคว้าความรู้ที่จัดให้ และแหล่งอื่น ๆ
 - (3) หน่วยงานทุกระดับจัดให้มีการประชุมเชิงวิชาการอย่างสม่ำเสมอ
 - (4) จัดให้มีคณะกรรมการให้คำปรึกษาด้านการพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพ
 - (5) จัดให้ข้าราชการครูนำเสนอผลงานและความรู้ที่เกิดจากการพัฒนาตนเอง
 - (6) ให้ข้าราชการครูจัดทำแฟ้มสะสมผลงานแล้วนำมาพิจารณา ชี้ชมยกย่อง เพื่อสร้างขวัญกำลังใจ และนำเสนอเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพ
 - (7) กระตุ้นให้ครูมีความรับผิดชอบในหน้าที่ พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ดูแลเอาใจใส่นักเรียนด้วยความรักและเมตตา
- 8) การร่วมพัฒนาการศึกษาโดยกรรมการโรงเรียน หน่วยงานองค์กรในท้องถิ่นและชุมชน
แนวทางการดำเนินงาน
- (1) พัฒนากิจกรรมโรงเรียนให้มีความรู้ เข้าใจบทบาทหน้าที่ เพิ่มประสิทธิภาพในการวางแผนและการควบคุมกำกับเพื่อสนับสนุนการพัฒนาการศึกษา
 - (2) กรรมการโรงเรียนร่วมกันพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน กำหนดนโยบาย วางแผนพัฒนาการศึกษา บริหารการเงินและงบประมาณ และแก้ไขปัญหาของโรงเรียน

- (3) กรรมการโรงเรียน หน่วยงาน องค์การในท้องถิ่นและชุมชนร่วมจัดกิจกรรมพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ
 - (4) โรงเรียนให้บริการ ร่วมกิจกรรม และร่วมพัฒนาชุมชนในด้านการศึกษา
 - (5) ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของโรงเรียนแก่ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง สม่ำเสมอ
- 9) การทำสำนักงานให้เป็นปัจจุบัน ทันสมัย ใช้เทคนิคการบริหารจัดการและเทคโนโลยีสมัยใหม่
- แนวทางการดำเนินงาน
- (1) แสวงหาความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชน เพื่อระดมทรัพยากร ในการพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ
 - (2) จัดสำนักงาน (สพจ.สพอ.) ให้สะอาด ร่มรื่น สะดวกสบาย เป็นสัดส่วนและสวยงามมีบรรยากาศเอื้อต่อการปฏิบัติงาน
 - (3) มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพดี ทันสมัย สามารถให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - (4) จัดระบบข้อมูลและสารสนเทศที่ครบถ้วน ถูกต้อง เป็นปัจจุบันและทันสมัยตรงกับความต้องการของผู้รับบริการ โดยมีเครือข่ายเชื่อมโยงเป็นระบบเดียวกัน
 - (5) ใช้กระบวนการวางแผนและการจัดการที่เน้นผลที่ต้องการ กำหนดตัวบ่งชี้ให้ครอบคลุม ชัดเจน และมีการบูรณาการโครงการ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงขั้นตอนการทำงานให้เกิดความรวดเร็ว ส่งผลต่อคุณภาพของงาน
 - (6) บริหารงานแบบมีส่วนร่วม โดยให้บุคลากรทุกระดับร่วมกันวางแผนการดำเนินงานของสำนักงาน
 - (7) ให้บุคลากรในสำนักงานจัดทำเพิ่มสะสมผลงานของตนเอง
 - (8) ประชาสัมพันธ์เชิงรุกให้รวดเร็ว ทันสถานการณ์ โดยผ่านทางสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ วารสารและสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ เป็นต้น
- 10) การเร่งรัด การตรวจ ติดตาม ประเมินผล นิเทศงานอย่างจริงจังและสม่ำเสมอ
- แนวทางการดำเนินงาน

- (1) หน่วยงานทุกระดับวางแผนและจัดระบบการติดตาม นิเทศ ประเมินผลการปฏิบัติงานร่วมกัน โดยการกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงาน แนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน และปฏิบัติตามแผนที่วางไว้อย่างจริงจัง การปรับปรุงวิธีการจัดประชุม ประจำเดือน ให้ผู้บริหารของหน่วยงานในสังกัดนำเสนอผลการพัฒนางานต่อที่ประชุม โดยมีเอกสารรายงานอย่างย่อๆ หรือมีผลงานประกอบ เช่น ภาพถ่าย วิดีทัศน์
- (2) หน่วยงานทุกระดับตรวจติดตาม นิเทศงานตามจุดเน้นการพัฒนา รวมทั้ง เรื่อง ยาเสพติด อาหารเสริม อาหารกลางวัน การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและการบริหารงบประมาณ
- (3) เสริมสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากร และหน่วยงานในสังกัดที่ประสบผลสำเร็จ เช่น การยกย่อง ชมเชย ให้รางวัล การประชาสัมพันธ์ให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่หน่วยงานอื่น เป็นต้น
- (4) จัดทำระบบสารสนเทศผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานในสังกัด ตามระยะเวลาที่กำหนดในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เอกสาร แฟ้มภาพ วิดีทัศน์ เป็นต้น

2.9 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาไทยในอนาคต

วิจิตร ศรีสอ้าน (2539) กล่าวว่า iva จากการพัฒนาของโลกรในปัจจุบัน ปัจจัยที่เป็นข้อได้เปรียบในการแข่งขันมีอยู่ 4 ประการ คือ

- 1) การมีคุณภาพของประชากรกับกำลังคน
- 2) การมีขีดความสามารถในการจัดการ
- 3) การมีระบบสารสนเทศที่สมบูรณ์เพียงพอ
- 4) การมีเทคโนโลยีที่เหมาะสม

ดังนั้น คนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด และเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนา จึงควรที่จะต้องจัดการศึกษาในรูปแบบ ดังนี้

- 1) การศึกษาต้องเป็นการศึกษาตลอดชีวิต
- 2) การศึกษาเป็นการศึกษาสำหรับทุกคน
- 3) การศึกษาเพื่อพัฒนาค่านิยมการเรียนรู้

วิชัย ตันศิริ (2539) ได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาการศึกษาไทยไว้ดังนี้

- 1) การเรียนรู้ที่ถูกต้องและการจัดการศึกษาที่ถูกต้องคือจุดหมายปลายทางของการพัฒนาทั้งหลาย สังคมมนุษย์จะเจริญหรือเสื่อมถอย ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพและศักยภาพในการเรียนรู้ของสังคมนั้น ๆ การจัดระบบการศึกษาที่ถูกต้องจึงเป็นแนวทางที่สำคัญที่สุด
- 2) อุปสรรคปัญหาในการจัดการศึกษาปัจจุบันและอนาคตไม่ได้อยู่ที่ข้อจำกัดด้านงบประมาณ เป็นสำคัญ แต่อยู่ที่วิธีการใช้งบประมาณ และการจัดสรรงบประมาณที่ถูกต้องเหมาะสม
- 3) การระดมทรัพยากรของชาติ ตลอดจนการกำหนดบทบาทของรัฐที่เหมาะสมสอดคล้องกับยุคสมัย การจัดการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ จะต้องเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหลายประการ
- 4) การกระจายอำนาจ หรือความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาไปให้หน่วยงานระดับจังหวัด และท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้น แต่ต้องระมัดระวังในเรื่องของมาตรฐาน เพราะเคยมีปัญหามากมาย ประเทศมาแล้ว

ประกอบ คูบริตัน (2539) ได้เสนอทางเลือกในการจัดการศึกษาไว้ดังนี้ คือ

- 1) การให้เสรีภาพแก่พ่อแม่และผู้เรียนที่จะสามารถเลือกประเภทของโรงเรียนได้มากขึ้น โดยเน้นให้ผู้รับบริการการศึกษาให้มีสิทธิเลือกทางเลือกที่เป็นไปได้ คือ

(1) รัฐบาลจ่ายเงินสนับสนุนสถาบันการศึกษาเอกชนตามรายหัวของผู้เรียน หรือผู้จบการศึกษา

(2) การจ่ายในรูปของ "คูปองการศึกษา" คือ จ่ายไปที่พ่อแม่หรือผู้เรียน ถ้าผู้เรียนเลือกเรียนที่ไหนก็จะใช้ "คูปอง" นี้เพื่อแทนเงิน แล้วรัฐบาลก็จ่ายทดแทนให้กับโรงเรียน หรือสถาบันนั้น ๆ แทน

2) การให้โรงเรียนและสถานศึกษาได้มีวิชาบังคับเรียนแต่น้อย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความสนใจได้มาก มีเวลามากขึ้นที่จะได้เรียนในสิ่งที่ตนเองสนใจและถนัด

3) การให้สิทธิ์ผู้เรียนย้ายข้ามสถาบัน สายวิชา คณะวิชา หรือสาขาวิชาในระดับมหาวิทยาลัย

เทียนฉาย กิระนันท์ (2539) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาในอนาคตควรจัดองค์การดังนี้

- 1) องค์การที่ทำหน้าที่ทางวิชาการ วางแผน และกำหนดนโยบาย มีการกิจได้แก่การเก็บรวบรวมข้อมูล และสร้างระบบฐานข้อมูลทางการศึกษา การกำหนดนโยบายและมาตรการ การกำหนดมาตรฐาน และการควบคุมกำกับคุณภาพการศึกษา

2) องค์การที่ทำหน้าที่ในการปฏิบัติการ โดยเฉพาะการจัดบริการทางการศึกษา การเรียน การสอน การวิจัย และให้บริการทางวิชาการ ซึ่งเน้นการกระจายอำนาจโดยสิ้นเชิง

3) รูปแบบองค์กรและโครงสร้าง โดยการจัดให้มีการบริหารจัดการศึกษาในภาคสาธารณะ เป็นรัฐกิจพิเศษ แตกต่างไปจากส่วนราชการทั้งหลาย กล่าวคือ เป็นรัฐกิจในกำกับของรัฐบาลที่ไม่ใช่ส่วนราชการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (ม.ก.ช.) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ของการจัดการศึกษาที่พึงประสงค์ในอนาคตไว้ คือ

1) การศึกษาต้องมุ่งมั่นพัฒนาให้มีความสมดุลทั้งด้าน ปัญญา จิตใจ และสังคม

(1) พัฒนาคนไทยให้มีคุณลักษณะ "มองกว้าง คิดไกล ใฝ่ดี"

(2) พัฒนาคนไทยให้มีวินัยในตัวเอง สามารถรับผิดชอบตนเอง ครอบครัวยุ ชุมชน และสังคม

(3) พัฒนาคนไทยให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกยุคโลกาภิวัตน์

2) จัดให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล ชุมชน สังคม และประเทศชาติ เพื่อเสริมสร้างความสมดุล ทำให้เศรษฐกิจและอุตสาหกรรมร่วมมือกัน และแข่งขัน อันจะทำให้มีรายได้ไปสู่ภาคชนบทมากขึ้น

3) แนวคิดหรือกระบวนทัศน์ในการพัฒนาการศึกษา จำเป็นต้องปรับเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ คือ

(1) การศึกษาเป็นกระบวนการที่ให้ผู้เรียนรู้จักการเรียนรู้ รู้วิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเองในรูปแบบและวิธีที่หลากหลาย

(2) ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง ให้เต็มศักยภาพ

(3) รูปแบบการศึกษาที่ให้ทางออกและทางเลือกที่ดีทุกๆ คน เพื่อสนองความต้องการ ความสามารถและความถนัด

(4) ระดมสรรพกำลังทุกส่วนในสังคมเพื่อการศึกษา ตระหนักถึงความรับผิดชอบร่วมกัน เพราะการศึกษาเป็นหัวใจของการพัฒนาประเทศ

สำนักงานคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา (2539) ได้กล่าวไว้ว่า ระบบการศึกษาที่ไทยสามารถตอบสนองความต้องการและการท้าทายใหม่ ๆ ของโลกในศตวรรษหน้าได้นั้น จะต้องเป็น การศึกษาที่มีลักษณะเป็น "เครือข่าย" ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มคนในแต่ละจุดเล็ก ๆ เชื่อมต่อบริเวณ เป็นเครือข่าย สันนิบาตและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้จากกันและกัน

การปฏิรูปที่สำคัญที่จะสร้างระบบการศึกษาเพื่ออนาคตได้นั้น ต้องประกอบไปด้วยสาระสำคัญ 2 ประการคือ การปฏิรูประบบและกระบวนการเรียนรู้ และการปฏิรูประบบการจัดการ ซึ่งจะเป็น กุญแจสำคัญที่จะเปิดประตูให้คนไทยก้าวไปสู่โลกอนาคตได้อย่างมีศักดิ์ศรี เมื่อโลกสงบร่มเย็น สังคม มีสันติ ทุพพิกขภัย ภัยพิบัติ ครอบครัวยากจน คนซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดย่อมมีความสุขและอิสรภาพ

อุทัย ศุภยเกษม (2539) ได้ให้แนวคิดในการจัดการศึกษาไทยในอนาคตนั้น ควรพิจารณา ในสิ่งต่อไปนี้

1) ในการจัดเนื้อหา จะต้องพิจารณาให้รอบคอบว่าเนื้อหาใด ควรให้ระบบโรงเรียนเป็นผู้ถ่ายทอด เนื้อหาใดควรให้องค์กรทางสังคมเป็นผู้ถ่ายทอด เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน

2) การถ่ายทอดภายในโรงเรียนจะต้องปรับกระบวนการเรียนรู้เสียใหม่ เพราะการคิด เชิงวิเคราะห์นั้นสามารถเกิดขึ้นเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน จำเป็นต้องจัดการ ศึกษาให้ก้าวหน้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

3) สังคมในศตวรรษหน้าความต้องการทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะมากขึ้น ดังนั้น การจัดกระบวนการเรียนการสอนควาให้ผู้เรียนมีความสนใจใฝ่รู้ในปรากฏการณ์ธรรมชาติ มีจิตใจที่คิดค้นหาความรู้ ท้าความเข้าใจอย่างเป็นระบบ มีกระบวนการคิดแบบวิทยาศาสตร์

4) การจัดการศึกษาในสังคมไทยในศตวรรษหน้า ควรจะต้องให้ความสำคัญกับการสร้าง คุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งหมายถึง การพัฒนาจิตใจของประชากรไทยให้อยู่ในระดับที่ สามารถควบคุมได้

2.10 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เพ็ญพร เหมบุบผะ (2533) ได้ศึกษาสมรรถภาพงานในการบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูอาจารย์ภายในจังหวัดนราธิวาส สรุปว่าสมรรถภาพ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาสทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับสูง 2 ด้าน คือ ด้านธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลาง คือ งาน

บุคลากร งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนตามลำดับ

คงลี สันทอง (2536) ได้ศึกษาพฤติกรรมการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี พบว่าการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ในระดับ "มาก" โดยผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติเรียงจากลำดับมากไปหาน้อย ดังนี้

- 1) การบริหารงานอาคารสถานที่
- 2) การบริหารงานธุรการ การเงินและพัสดุ
- 3) การบริหารงานบุคลากร
- 4) การบริหารงานกิจการนักเรียน
- 5) การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
- 6) การบริหารงานทั่วไป
- 7) การบริหารงานวิชาการ

ชลลดา จิตต์วัฒนพงศ์ (2537) ได้ทำการวิจัยเรื่องการกระจายอำนาจทางการศึกษาของญี่ปุ่นกับแนวทางสำหรับประเทศไทย ผลสรุปว่า ญี่ปุ่นมีการจัดการศึกษาที่มีการบริหารการศึกษาเป็นประชาธิปไตยตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงปี 1956 จึงได้รับเปลี่ยนมาเป็นการแต่งตั้งแทน เนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการไม่เห็นด้วยหลายประการ โดยคณะกรรมการการศึกษาของจังหวัดได้รับการแต่งตั้งจากผู้ว่าราชการจังหวัด โดยความเห็นชอบจากสภาจังหวัดมีผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาจังหวัด ส่วนคณะกรรมการต่ำกว่าจังหวัดได้รับการแต่งตั้งจากหัวหน้าหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นระดับนั้นๆ ผ่านความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น และมีผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาในระดับต่ำกว่าจังหวัด ซึ่งบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศึกษาแต่ละระดับค่อนข้างถูกจำกัดจากข้อกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาและแนวทางของท้องถิ่นแต่ละระดับ เช่น ส่วนกลางจ่ายเงินเดือนครูทุกคนในโรงเรียนการศึกษาภาคบังคับทุกจังหวัดเพียง 50% เป็นต้น คณะกรรมการการศึกษาก็ไม่ได้ทำงานเต็มเวลา จึงทำให้การจัดการศึกษาของญี่ปุ่นไม่บรรลุความเป็นประชาธิปไตยของการกระจายอำนาจทางการศึกษาอย่างแท้จริง กระแสความเรียกร้องให้กระทรวงศึกษาธิการลดความเข้มงวดในการกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อให้ท้องถิ่นมีอิสระสำหรับการจัดการศึกษาจึงมีมากขึ้น

แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับประเทศไทยที่สำคัญ

1) วิธีการบริหารการจัดการศึกษาที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่ามี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ท้องถิ่นทำตามแนวทางที่ส่วนกลางกำหนด กับรูปแบบที่ให้ท้องถิ่นมีอิสระสมบูรณ์แบบ ผู้วิจัยเสนอว่าควรเลือกแบบหลัง แต่ต้องคิดกระบวนการหรือกลไกขึ้นมา เพื่อป้องกันการมอบอำนาจของประชาชนไปให้ผู้ที่ถูกเลือกขึ้นมาดำเนินการเพียงกลุ่มเดียว

2) ควรศึกษาระบบการกระจายอำนาจทางการศึกษาของประเทศไทย ซึ่งได้นำแนวทางการประยุกต์ประสบการณ์จากผู้ปกครองมาประกอบการพัฒนาสำหรับการจัดการศึกษาสำหรับไทย เนื่องจากประเทศไทยมีการประกาศใช้วิธีเลือกตั้งคณะกรรมการการศึกษาระดับจังหวัด ตั้งแต่ปี 1990 ซึ่งเป็นระบบประชาธิปไตยมากกว่าผู้ปกครองซึ่งเป็นแม่แบบ

3) การกิจหลักของไทยก่อนที่จะทำการกระจายอำนาจ ต้องปลูกฝังหรือปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนพึ่งตนเอง ภาครัฐหรือรับต่อภารกิจของตนในสังคม และที่แน่นอนคือประชาชนต้องมีความรู้ อย่างน้อยมัธยมศึกษาตอนต้น

4) จำเป็นต้องมีมาตรการในการเพิ่มประสิทธิภาพครูให้เข้มแข็งขึ้นทั้งภารกิจโดยตรงและคุณภาพชีวิตส่วนตัว

อนุรักษ์ อุพงษ์ (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อการปฏิรูปการศึกษาในจังหวัดสกลนคร ผลสรุปว่า ผู้บริหารโรงเรียนปฏิรูปการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร มีความเห็นด้วยต่อการปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษาอยู่ในระดับ "มาก" สำหรับด้านที่มีความเห็นด้วยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้

- 1) ด้านการประเมินความต้องการในการพัฒนาโรงเรียน
- 2) ด้านการประเมินและปรับปรุงให้เป็นแผนต่อเนื่อง
- 3) ด้านการปฏิบัติตามแผนให้เกิดผลจริง

สำหรับแนวทางการพัฒนาการปฏิรูปการศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนพบว่า เห็นด้วยต่อการปฏิรูปการศึกษาในระดับ "มาก" ตามลำดับคือ การปรับปรุงครูและบุคลากรทางการศึกษา การปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา การปฏิรูประบบบริหารการศึกษา และในการปฏิรูปการศึกษควรกระจายอำนาจไปที่สถานศึกษาให้มากที่สุด

สรุปจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ผู้บริหารคณะครูผู้ทำการสอนส่วนใหญ่ เห็นด้วยต่อการปฏิรูปการศึกษา เพราะมีแนวทางการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมค่อนข้างชัดเจน ส่วนการกระจายอำนาจทางการศึกษา ควรปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนได้ตระหนักและเข้าใจในบทบาทของตนเองที่เพิ่มขึ้น ตลอดจนรัฐควรเร่งแก้ไขระเบียบราชการที่เป็นอุปสรรคต่อความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชนในการจัดการศึกษา ซึ่งสถานศึกษา และชุมชนควรเป็นผู้มีอำนาจ และรับผิดชอบการตัดสินใจในการจัดการศึกษาท้องถิ่นให้มากที่สุด